

Posudek oponenta rigorózní práce

Téma: Řešení rodičovského konfliktu, včetně řešení metodou Cochemské praxe

Autor: Mgr. Tereza Hamplová

Oponent rigorózní práce: doc. JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.

Téma posuzované rigorózní práce je ve svém základu průřezové a současně multidisciplinární. Je totiž zřejmé, že problematika řešení rodičovského konfliktu není po obsahové stránce ve svém samotném základu právní, resp. čistě právní. Jde o konflikt mezi dvěma osobami, jež má obvykle svůj původ v rovině sociální, emocionální atp. Právní úprava se na řešení tohoto konfliktu, který patrně sám o sobě není v legislativně rovině komplexně řešitelný, zaměřuje zejména v souvislosti s rozvodem manželství a vyřešením jeho důsledků. Námětem předložené práce je pak více méně pouze výšeč tohoto konfliktu daná skutečností, že jde o konflikt rodičů. Autorka tedy svou pozornost upíná na situaci, kdy konflikt dvou osob v poměru manželském (popř. i jen partnerském) zasahuje do poměrů jejich společného dítěte. Právní úprava na tuto situaci pamatuje v základu velmi tradičními pravidly, která řeší podmínky uspořádání poměrů k dítěti v souvislosti s rozvodem jeho rodičů. Poměrně značná stručnost dané úpravy dává výrazný prostor různým podobám řešení daného konfliktu v právní praxi. Je přitom třeba podotknout, a v daném směru nelze než souhlasit s autorkou, že praxe je zde značně různorodá a nejednotná. Tato nejednotnost vede k tomu, že dítěti, jehož blaho by mělo být vždy středobodem zájmu všech zainteresovaných osob a orgánů, může být v každém konkrétním případě poskytována značně různorodá podoba a úroveň ochrany. S autorkou se lze zároveň shodnout i v tom, že je v praxi přistupováno k ochraně dítěte a k rozhodování o něm mnohdy značně nevhodně a paušalizujícím způsobem. Cílem autorky je danou praxi popsat, vytknout její obecné znaky, poukázat na její nedostatky a v neposlední řadě představit možná řešení rodičovského konfliktu na pozadí aplikace tzv. Cochemské praxe.

Daná východiska je možné považovat za validní a plně způsobilá k bližšímu zpracování v podobě rigorózní práce. Je pak možné pouze poznamenat, že jde o téma nepochybně aktuální (kupř. již jen s ohledem na stálé úvahy o potřebě legislativních změn v dané oblasti) a velmi podnětné. Za přínosné je možné označit zejména bližší zaměření na zmíněnou Cochemskou praxi. Jakkoliv dnes jistě nejde o cosi neznámého či prvoplánově objevného, je zřejmé, že pronikání metod této praxe do reálného právního života je pozvolné a zatím stále omezené. Přesto je již dnes možné vyhodnocovat dlouhodobější zkušenosti s touto metodou z jejího praktického využití u řady okresních soudů v České republice. Postřehy z této praxe je možné generalizovat a blíže analyzovat. Současně lze jistě činit obecnější doporučení ohledně vhodnosti této metodiky pro další širší praktické užití. Autorka se vydává ve svém výkladu právě tímto směrem, za což je ji možné, již takto zkraje, jednoznačně pochválit.

Z již naznačených východisek je nepochybné, že námětem bližšího zpracování je problematika velmi podnětná, současně však výkladově poměrně náročná. Obtíže je možné spatřovat zejména v mezioborové povaze tématu. Výklad se nutně pohybuje na pomezí práva, sociologie, sociální práce atp. Skloubení všech těchto rovin není pochopitelně jednoduché. Současně je třeba dbát na to, aby výsledný text byl po obsahové stránce v převážném rozsahu zařaditelný do zvoleného oboru

rigorózního řízení – tedy aby byl převážně zacílen na občanské právo. Autorka se vypořádala s těmito východisky zdatně. Posuzovaná práce je v samotné bázi nepochybně textem právně zaměřeným. Zřetelným středobodem zájmu uchazečky je úprava občanského zákoníku, zákona o zvláštních řízeních soudních a příslušných ustanovení zákona o sociálně právní ochraně dětí. Užší pozornost je pak věnována oblastem právem v převážném rozsahu přímo neupraveným. Autorka cílí na sféru, která je z pohledu práva nastavena jen základními mantinely. Zkoumá blíže konkrétní postupy orgánů a zainteresovaných osob při rozhodování o poměrech dítěte zejména v souvislosti s rozvodem manželství jeho rodičů. V intencích platné právní úpravy mohou být přitom v dané oblasti voleny různé přístupy k tomu, jak dosáhnout co nejlepšího řešení konfliktu rodičů, který v souvislosti s jejich rozvodem kulminuje. Z výkladu je patrný hluboký a dlouhodobý zájem o zvolené téma. Autorka o dané oblasti zjevně dlouhodobě uvažuje jak z pohledu praktického, tak i z toho teoretického. Odevzdaný text tak není jen souhrnem popisných informací. Mnohé pasáže jsou i úvahové. Myšlenky a závěry, jakkoliv jistě není nutně třeba se všemi souznít, jsou pravidelně náležitě vyargumentovány a odůvodněny. Pro výklad je pak signifikantní poměrně značná kritičnost autorky k současné právní praxi. Její kritika však není jen samoučelná a je obvykle doplněna konkrétními návrhy možných řešení. Z pohledu obsahového je možné jí vytknout snad jen občasné poněkud rušivé opakování již uváděných informací. Občas by výkladu slušela větší sevřenost a důraz na jednoznačnost vyjádření. Některé z uváděných informací by také zasloužily bližší vysvětlení. Zmínit lze kupříkladu určitou nejednotu v nahlížení na tom, zda může soud rodiči nařídit setkání s mediátorem, nebo nikoliv (srov. s. 37 – „...nařídit lze účast na prvním setkání ...“; s. 38 – soud může „účastníky na využití mediace pouze „upozornit“ nikoliv jim uložit povinnost takového setkání.“). Jiným příkladem může být v práci opakovaně uváděná myšlenka (srov. s. 31, 42, 47), že by bylo vhodné, aby se konflikt mezi rodiči řešil jinde než právě v opatrovnickém řízení. Dle autorky by proto bylo vhodné předsunout řízení opatrovnickému řízení o vypořádání majetkových poměrů rodičů, popř. je s opatrovnickým řízením spojit. Podle uchazečky by to napomohlo tomu, že by rodiče své emoce a pocit zadostiučinění, či dokonce mstu, mohli uspokojit v majetkovém řízení. Daná myšlenka je jistě podnětná, za hlubší zvážení by však jistě stálo rozvedení všech v úvahu přicházejících variant takového řešení. Je patrné, že ne vždy jsou rodiče manželé, ne vždy mají společné jmění manželů, ne vždy společné jmění manželů vypořádávají soudně atp. Poněkud nezřetelná jsou pak vyjádření autorky dotýkající se povahy takového řízení. Zdá se, jakoby ne zcela pregnantně rozlišovala mezi řízením o rozvod manželství (které by opatrovnickému řízení předradila) a řízením, v němž dochází k vypořádání společného jmění manželů. Samotné předsunutí řízení od rozvodu řízení opatrovnickému totiž výše naznačenému cíli samo o sobě nepřispěje, neb v něm není společné jmění manželů vypořádáváno. Každé z uvedených řízení se navíc řídí samostatnou procesní úpravou. Řízení o vypořádání společného jmění manželů není obligatorní (lze vypořádat dohodu či domněnkou atp.) a nelze jej obecně zahájit bez návrhu. Občas je možné najít patrnou nepřesnost (kupř. s. 73 – „...práva na jednotlivá a opakující se plnění se v souvislosti s výživným se nepromlčují ...právo na výživné se nepromlčuje.“). Některé informace jsou zjevně zastaralé (např. na s. 77 uváděný přehled typových jednání, k nimž potřebuje rodič spravující jmění dítěte souhlas soudu, nereflektuje novelizaci § 898 OZ provedenou zákonem č. 192/2021 Sb.).

Obtížnost zpracování zvoleného tématu je dána i potřebou nalezení vlastní vhodné výkladové struktury. Téma je originální. Nejde o popis standardního ustáleného institutu, kterému je dlouhodobě věnována soustředěná pozornost právní nauky. S uvedeným pak souvisí i zatím jen omezené množství odborných zdrojů ryze právního zaměření, o které by autora mohla svůj výklad opřít. Je však možné konstatovat, že se autorce daří s uvedenými obtížemi vhodným způsobem vypořádat. Struktura práce je v základu zvolena přehledným způsobem. Celý text je, pomineme-li *Úvod* a *Závěr*, rozdělen do dvou částí. První je zaměřena na samotný rodičovský konflikt a postavení dítěte v tomto konfliktu, druhá pak na tzv. Cochemskou praxi. Autorka se postupně gradujícím způsobem vypořádává se všemi z pohledu

práva signifikantními otázkami. Pro čtenáře by bylo snad jen přívětivější poněkud intuitivnější hlubší členění práce. K dostatečné přehlednosti tu nepřispívá ani užité grafické pojetí, kdy autorka tyto partie již nečísluje a k jejich odlišení volí pouze ztučnění textu a jejich podtržení (což občas působí jakou pouhé zvýraznění). Ostatně poněkud nepřehledný je již obsah práce.

Autorka čerpala při vytváření své práce ze značného množství zdrojů. Užívala přitom jak zdroje právního zaměření, tak i řadu publikací řešících danou problematiku z pohledu jiných společenskovo-vědních disciplín (zejména psychologie, resp. dětské psychologie, sociologie atp.). Hojně je též pracováno s adekvátními výstupy rozhodovací soudní praxe. Užity jsou i zdroje cizojazyčné. Citováno je v intencích platné citační normy, byť občas je možné nalézt některá netradiční řešení (kupř. uvádění autora u občanského zákoníku, kterým je dle autorky „Česko“ – srov. s. 17, pozn. pod čarou č. 33 aj.). Občas by neškodilo určitě větší sjednocení citačního aparátu (např. v případě citování judikatury).

Formální úroveň zpracování je na odpovídající úrovni. Autorku je třeba pochválit za dobrou stylistiku. Ne vždy jednoduché myšlenky se jí daří sdělovat čtenáři přehledným a čtivým způsobem. Práce sice není zcela prosta překlepů ani občasných pravopisných prohřešků. Jejich počet však nevybočuje z obvyklé úrovně a celkový dojem z práce nijak výrazněji nepostihuje. Větší přehlednosti by snad posloužil přehled užívaných zkratk v úvodu práce.

S ohledem na vše výše uvedené je možné uzavřít, že odevzdaný text splňuje všechna základní kritéria kladená na práci rigorózní. Autorce se daří vyváženým způsobem seznámit čtenáře se všemi podstatnými aspekty zvolené problematiky. V tématu se velmi dobře orientuje. Z práce je zřetelně patrný její hluboký a dlouhodobý zájem. Práce vybočuje z obvyklého průměru rozsahem vlastní iniciativy při zjišťování praktických poznatků (zejména v souvislosti se zkoumáním podoby aplikace Cochemské praxe na vybraných okresních soudech), jakož i osobním nasazením při zjišťování relevantních informací (patrným např. z pořízených rozhovorů s některým z průkopníků Cochemských metod v aplikační praxi tuzemských soudů). Toto nadšení a cit pro téma dávají naději, že uchazečka bude i nadále v dané oblasti aktivní. Lze jen dodat, že v případě mnohých uváděných myšlenek a informací by bylo nepochybně vhodné uvažovat o jejich zpřístupnění širší odborné veřejnosti. Práce jistě není zcela prosta určitých nepřesností, zjednodušení či některých pro čtenáře ne zcela přívětivých řešení. Jde však jen o zcela dílčí jevy, které výsledný pozitivní dojem z práce neovlivňují. Práci lze proto **bez dalšího doporučit k obhajobě.**

Náměty do diskuze v rámci obhajoby:

Vedle vysvětlení některých v posudku nastíněných nejasností, lze autorku vyzvat zejména k tomu, aby v rámci rozpravy shrnula své úvahy de lege ferenda související s možným přímým zakotvením Cochemské praxe v českém právním řádu.

V Plzni dne 8. října 2023.

doc. JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.